

Идеологија промене

На изложби „Трансформаторијум“ у Музеју савремене уметности Војводине Рена Редле и Владан Јеремић остварују личну и друштвену трансформацију путем уметности

УМЕТНИЧКИ АКТИВИЗАМ

Славко Тимоњијевић

Иако је политичка уметност, уметнички активизам, *agenda art* или, да употребим традиционални термин који описује различите уметничке делатности које разматрају друштвене малфункције, ангажована уметност, присутна још доста пре Француске револуције као реакција уметника (грађанина) на аномалије изазване злонамерним или коруптивним поступцима државних апарата или других друштвених фактора, она је тек од почетка постмодернизма, негде шездесетих година прошлог века, почела систематски и снажно да осветљава званичне државне политике и њене покушаје да своје грешке сакрије од јавности. Сходно томе, основна сврха ове уметности јесте да учини видљивима све оне погрешне потезе и манипулације државних и друштвених актера како би осветлила шире грађанство и усмерила друштвену перцепцију на појаве које није лако и одмах уочити. С друге стране, ова уметност чини стални притисак на одговорне институте друштва како се не би отели друштвеној контроли.

Иако је друштвеноодговорно понашање путем уметности заиста широко распрострањено – сетимо се само масовних уметничких реакција (таргет акције против НАТО бомбардовања 1999) које су се, ето, поклопиле како са званичним политичким ставовима тако и с мишљењем највећег дела грађанства – оно је ипак у великој мери изван фокуса јавности, како због уобичајене контроле медија од стране власти, тако и због авангардистичких форми кроз које се овакво понашање данас изводи. Такође, и због тога што уметнички активизам као специфична категорија уметности није довољно систематизирана кроз музеолошка истраживања па ни кроз друштвену публицистику. А нема ни ту ауратичну подршку естетског.

Осветљење грађанства

Али основну дилему која се често појављује и пред актерима и пред корисницима, да ли има смисла акционисати уколико је спречена или ометена, а углавном је и ометена и спречена,

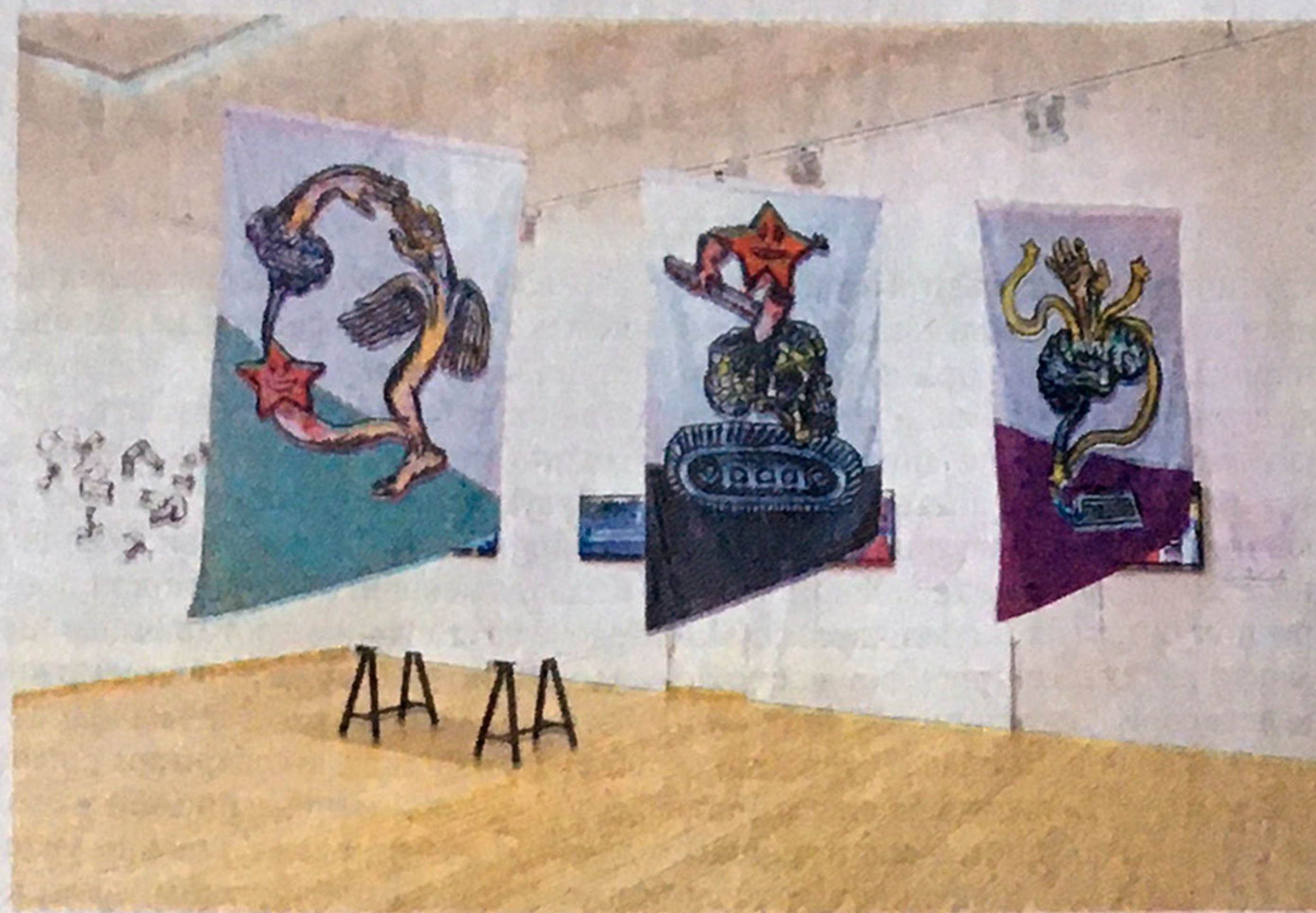

Рена Редле и Владан Јеремић
Фото Владимир Опсеница

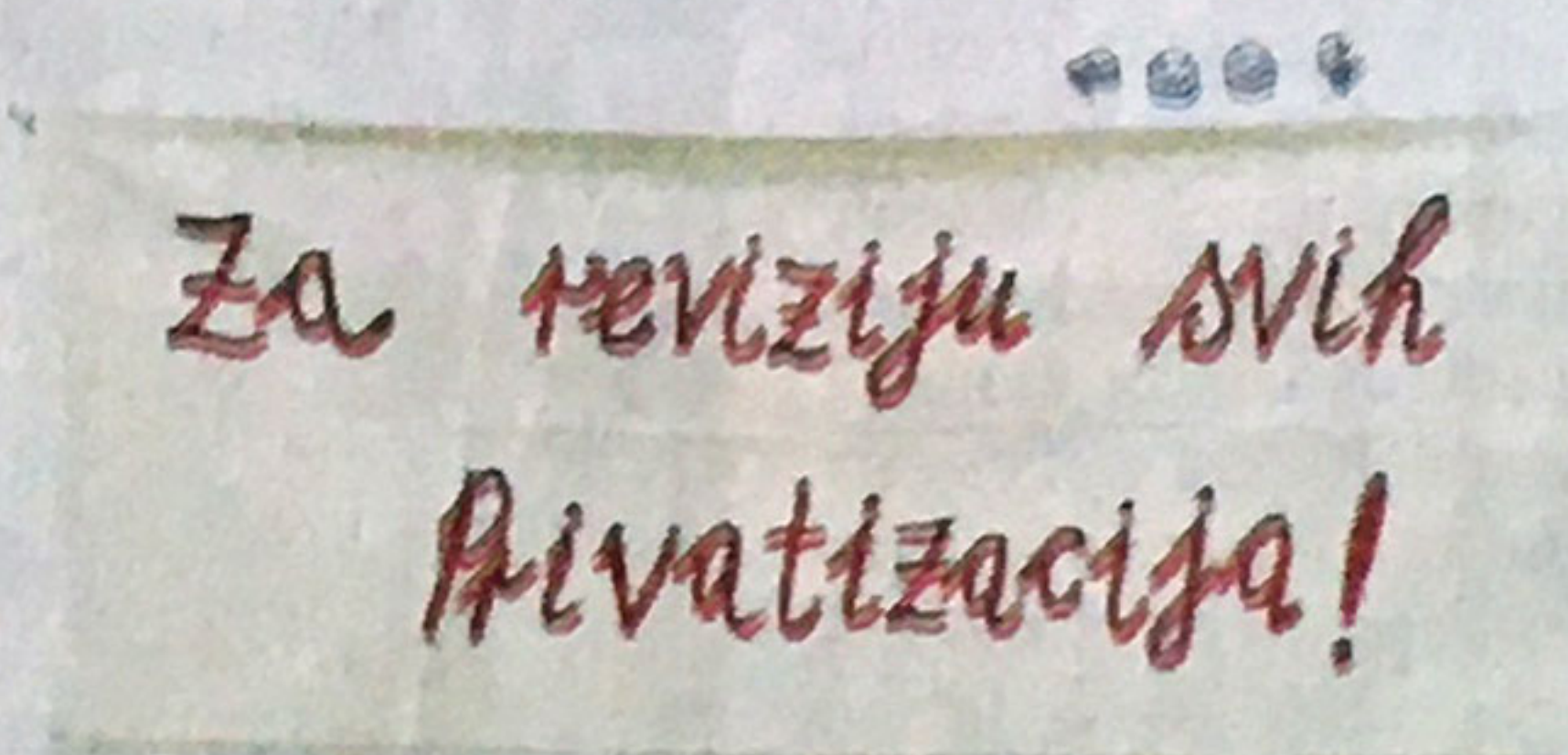
основна намера акције да снажно осветли одређене друштвене проблеме, заправо треба занемарити. Наиме, сваки отпор према друштвеним малфункцијама има свој генерички ток, од једва видљивих индивидуалних иницијатива које се слажу у мозаичку слику и капиларним путевима, користећи снагу и логику истине, воде до крајњег исхода – масовног осветљивања грађанства.

Стога изложба, која је постављена у Музеју савремене уметности Војводине, „Трансформаторијум“ Рене Редле и Владана Јеремића, а уз кустоску обраду Маје Гирић, као резиме досадашњег рада и афирмацију стратешких потенцијала активизма којима се аутори баве, подноси те врсте контрадикторности будући да представља битан сегмент у низу притисака на „одметнуте“ друштвене институте, али и нови, готово научни метод у процени ефеката друштвене акције. Осим прегледа досадашњих заједничких акција, изложба представља и нови модел у испитивању ефеката рада у јавном пољу.

По прелепом новосадском дану, уз сасвим довољан број посетилаца и у окружењу ископанних, да не кажем разваљених улица у околини Музеја савремене уметности Војводине, које би, ваљда, с обзиром на то да на тим развалинама

Рена Редле и Владан Јеремић, Потенцијали за борбено стваралаштво, 2017.

Рена Редле и Владан Јеремић,
Абецеда жељезаре Сисак, 2015.

нико ништа не ради, по узору на Београд, требало да спрече или отежају проток људи и материјала како се којим случајем не би десиле демонстрације, изложба „Трасформаторијум“ отворена је у реконструисаној амбијенталној целини, раду *Трешњевачки мојиви* (Загреб, Трешњевка 2018), постављеном на платоу испред музеја где, руку на срце, околне развалине не би могле бити боља сценографија за теме које идентификују неуралгичне топониме актуелног друштва, али не само овог. Тиме желим да истакнем врло важну чињеницу да се изложба не бави само симптомима овог друштва, већ се унутар обимнијег истраживачког пројекта бави малситуацијама како земаља у транзицији након пада Берлинског зида, тако и стабилних друштва попут норвешког. Али и глобалним проблемима уметничког система кроз међународну иницијативу *Artleaks*. Сама изложба, иако поседује све елементе потпуног прегледа активности, није једноставна ретроспектива, већ пре, како то погодује овој врсти радова, динамична информативна платформа о трансформацији друштва путем уметности и обрнуто, променама уметности кроз друштвене праксе и методологије узбуњивања. Платформу чине примењене методологије и демонстрација принципа трансформаторију-

ма, артефакта и документација о изведеним акцијама, затим трансформативна оруђа и алати као аутентична и иновативна средства која се користе у спровођењу акција.

Кустоскиња изложбе Маја Гирић указује на *трансформаторијум* као модел за процену трансформативности. „Јединственост Трансформаторијума“, каже Маја, „проистиче и из тога што су Рена и Владан развили посебан идеограм као алат за процењивање учинака њихове праксе.“

„Идеограм на почетку изложбе приближава публици принципу који Рена и Владан примењују у својој уметничкој пракси. Он приказује троделну, тригонално оријентисану цев која креће из центра аутономне уметничке праксе и представља утицаје економских, идеолошких и политичких услова. Ова цев је место трансформацијског процеса, односно филтрирања и преображаја који се догађа када уметничка аутономија дође у додир с другим окружењима.“

Шатл уметници

Међутим, иако и аутори, Рена Редле и Владан Јеремић, и кустоскиња Маја Гирић говоре о три одвојена дела изложбе (*Трешњевка*, *Документација* и *Трансформативни алати*), ја бих радије говорио о пет посебних целина где бих *Модел трансформаторијума* издвојио као централни и темељни рад, макар се ради о једном цртежу, али цртежу који има или би могао имати статус баш оних зидних цртежа које су практиковали у претходним радовима (*Прекид производног циклуса*, *Cold Wall*

итд.). Фото и папирну документацију књижио бих као други сегмент, видео-записе као посебан вид докумената који ускоро може имати и статус уметничког рада, затим оруђа и алате, односно ненасилну галантерију као четврти сегмент. И на крају пети сегмент – *Трешњевка*. Ова мала интервенција у разумевање изложбене поставке има благу намеру да појасни актуелни и будући статус изложених радова (артефаката).

Данас, када аутори функционишу по неком глобтротерском принципу, као шатл уметници који много путују, активно учествују на многим симпозијумима и трибинама, излажу, организују, повезују, праве нове мреже и независне институте, а све се то дешава углавном изван или на ивици уметничког и музеолошког система, њихово дело је практично нематеријално и транспоновано у саму суштину активизма – идеологију промене.

Али сутра, а сваку уметничку активност чека неко сутра, када се струка историчара уметности буде систематски бавила активизмом и покушавала да реконструира токове ове уметности, без обзира што све то постоји негде на неком онлајн *облаку*, сваки артефакт ће имати оригиналну вредност за разумевање цивилизације која можда нестане.